

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

для інноваційного викладання трудового навчання у 5-9, 10-11 класах (технічні та обслуговуючі види праці)

Автор: Вдовченко Віктор Володимирович, професор, старший науковий співробітник відділу технологічної освіти Інституту педагогіки НАПН України, доктор філософії в галузі дизайну, вчитель вищої категорії, вчитель-методист, член Національної спілки дизайнерів України

1. Новітня педагогічна технологія розвивального навчання проф. Вдовченка В.В. в освітній галузі «Технології» для сучасної методики викладання трудового навчання у 5-9, 10-11 класах. Педагогічна технологія розвивального навчання в освітній галузі «Технології», базується на психолого-педагогічному виявленні та застосуванні індивідуальної обдарованості учнів загальноосвітньої школи, розглядає урок (заняття), як один із основних інструментів організації навчально-пізнавальної діяльності під час вивчення учнями трудового навчання у 5-9 класах, технології у 10-11 класах. Високоєфективні сучасні урок та заняття є планомірними, чітко визначеними за часом та місцем проведення структурними складовими навчально-виховного процесу, забезпечують його якість та ефективність, оптимальний розвиток кожного учня. Поняття «навчально-виховний процес» охоплює взаємодію учителя і учня.

Успіхи в навчанні та вихованні учнів значною мірою залежать від учителя, його здатності творчо розв'язувати психолого-педагогічні та дидактичні завдання з допомогою сучасних інноваційних методів навчання. Розвиток майстерності вчителя відбувається не завдяки збільшенню кількості методичних посібників і активному застосуванню ним готових розробок уроків (занять) – репродуктивний рівень, а завдяки творчому розвитку сучасної теорії навчання (дидактики) у технологічній освіті з підвищення психолого-педагогічної підготовки педагога – творчий рівень. Технологія розвивального навчання розв'язує одну із важливих проблем сучасної дидактики технологічної освіти – вдосконалення та пошук нових форм і

методів трудового навчання у 5-9 класах, технології у 10-11 класах. Педагогічна технологія охоплює комплексно основні функції навчально-виховного процесу: освітню, розвиваючу, виховну.

Навчальні завдання уроку, заняття:

- забезпечити засвоєння (повторення, закріплення, застосування) термінів, понять, теоретичного матеріалу трудового навчання, технології;
- сформувати уміння переводити знання в пізнавальну або практичну дію – навчально-пізнавальні уміння, навички, компетентності;
- сформувати компетентності з художньо-проектної та проектно-технологічної діяльності, художньо-технічної творчості.

Розвиваючі завдання уроку, заняття передбачають розвиток навчально-пізнавальних інтересів і мотивів, здібностей учнів, з врахуванням індивідуальних особливостей учнів за:

- основними типами сприймання інформації: конкретний, кінестетичний, тактильний («діячі»); абстрактний, аудіальний («слухачі»); емоційний, візуальний («глядачі»);
- схильністю до одного із видів праці із-за бажання сприймати і передавати інформацію способом: конкретно-дійовим – у технічних, фізичних видах праці; мисленнєво-абстрактним – у розумовій, науковій діяльності; емоційно-чуттєво – у художніх видах діяльності;
- домінуючим типом мислення в учнів: наочно-дійовим; понятійним; образним;
- наданням переваги учнями компоненту мисленнєвій діяльності: предметно-практичному; вербально-понятійному; наочно-образному;
- сенсифікуючим впливом творчої навчально-пізнавальної діяльності учнів в процесі чуттєвого пізнання, як необхідної умови будь-якого вміння, на: смак, кінестетику; слух; зір;

- пошуком для художньо-технічного конструювання, моделювання характерних для індивідуального типу учня образів: тактильних, рухомих; фантазій, вербальних проектів майбутнього; зорових образів;
- улюбленим видом проектування: художнім, технічним, науково-пізнавальним;
- особистісно-привабливим методом проектування: словесним, графічним, предметно-пластичним;
- надання переваг одній із сфер життєдіяльності для майбутньої професійної діяльності: «людина-природа», «людина-техніка»; «людина-знаки інформації»; «людина-людина»; «людина-художні образи»;
- особистим вибором типу професій та професійної діяльності, у відповідності до улюбленої сфери життєдіяльності: реалістичний тип професій; інтелектуальний, конвенціональний тип професій; соціальний, художній тип професій.

Розвиваючі цілі навчання, які вчитель трудового навчання (технології) допоможе реалізувати учням під час проведення уроків (занять):

1. Сформувані компетентності аналізувати та порівнювати.
2. Удосконалити, поглибити вміння аналізувати, синтезувати, узагальнювати, створювати образи предметів явищ та передавати їх вербальними, зображувати – художньо-графічними (художня графіка) та технічно-графічними (технічна графіка), втілювати в матеріалі – предметно-пластичними засобами.
3. Сформувані компетентності встановлювати причинно-наслідкові зв'язки.
4. Сформувані компетентності класифікувати, систематизувати.
5. Сформувані компетентності планувати, передбачати, прогнозувати.
6. Розвивати системність мислення.
7. Розвивати увагу, спостережливість.
8. Розвивати пам'ять, як дієвий засіб дизайнера, конструктора,

технолога, майстра (мимовільну, довільну, образну, смислову).

9. Сформувати компетентності виділяти головне у вербальній інформації – прочитаному, почутому; у візуальній інформації – графічній, предметно-пластичній, побаченому; складати план прочитаного, передати враження про побачене із зазначенням акцентів.

10. Сформувати культуру навчальної розумової, дизайнерської, конструкторської, технологічної, виконавської діяльності.

Виховні завдання уроку (заняття) за технологією розвивального навчання сприяють:

- формуванню основних світоглядних ідей учнів, вивченню життя та творчості видатних дослідників, дизайнерів, винахідників, інженерів;
- профінформації, профорієнтації учнів;
- вихованню людяності, активної позиції в навчанні та житті, формуванню гігієнічних навичок тощо.

2. Методичні установки для підготовки уроків (занять) з трудового навчання у 5-9 класах, технології у 10-11 класах за педагогічною технологією розвивального навчання проф. Вдовченка В.В..

1. Урок (заняття) спрямовані на високі кінцеві результати, на підвищення якості й ефективності навчання, на всебічний розвиток особистості учня середньої та старшої школи.

2. Інноваційна педагогічна технологія розвивального навчання передбачає комфортність вчителя й учнів у системі їхньої взаємодії, яка будується на основі співробітництва.

3. Переважання в процесі навчально-пізнавальної діяльності діалогічного стилю спілкування «учитель-учень», «учень-учитель»; «учень-учень».

4. Побудова уроку (заняття) на основі врахування в компонентах педагогічних умов (змісті, методиці, організаційних формах, предметно-розвивальному середовищі): програмних вимог, можливостей та творчого

потенціалу вчителя, учнів.

5. Чіткість дидактичної схеми типу уроку (заняття): засвоєння нових знань, формування умінь і навичок; застосування знань, умінь і навичок; узагальнення та систематизація знань умінь та навичок; перевірка знань, умінь і навичок; комбінований.

6. Комплексне вирішення завдань навчання, розвитку, виховання.

7. Підвищення ефективності, продуктивності уроку (заняття) завдяки раціональній структурі, яка відповідає дидактичному призначенню.

8. Застосування на уроці (занятті) різноманітних форм, методів, засобів навчання, методик, сучасного предметно-розвивального середовища.

9. Застосування вітчизняних, зарубіжних інноваційних технологій навчання, власних авторських педагогічних технологій викладання.

10. Використання активних організаційних форм проведення уроку (заняття).

11. Організація та використання особистісно-зорієнтованого предметно-розвивального середовища.

12. Забезпечення міжпредметних зв'язків: на рівні вербальної та візуальної інформації; на рівні тактильної кінестетичної інформації, в процесі виконання міжпредметних особистісно-зорієнтованих творчих проєктів.

13. Здійснення диференціації та індивідуалізації навчальної діяльності учнів.

14. Педагогічне керівництво навчально-пізнавальною діяльністю учнів.

15. Створення належних матеріальних, морально-психологічних, гігієнічних, естетичних умов для особисто-зорієнтованої навчально-пізнавальної діяльності учнів.

16. Розвивати художньо-образне, технічне мислення, активність учнів, навчати їх різним прийомам творчого та критичного мислення.

17. Забезпечувати міцне засвоєння основного, функціонального та особистісно привабливого матеріалу на уроці (занятті).

18. Навчати учнів поповнювати свої знання самостійно, за

інноваційним методом, з фіксацією результатів у портфоліо, як технології збору і аналізу інформації.

19. Формувати науково-технічний світогляд, необхідність і вміння діяти у відповідності з ним.

20. Розвивати в учнів: спостережливість, ініціативу, потребу в творчій діяльності, вміння діяти в нестандартних умовах.

21. Формувати в учнів інтелектуальні риси людини сучасного суспільства, з орієнтацією на міжнародну інтеграцію.

22. Знайомити учнів із сучасними і новітніми досягненнями у сфері мистецтва, техніки, сучасних і новітніх проектних та промислових технологій.

23. Гармонійно поєднувати і правильно використовувати різні методи навчання, використовувати сучасні технічні засоби, розвиваючий дидактичний матеріал на паперових та електронних носіях.

24. Поєднувати індивідуальне навчання з формами колективної роботи.

3. Підготовка до уроків (занять) за видами методичної діяльності вчителя. Етапи підготовки уроків (занять) за видами методичної діяльності вчителя трудового навчання у 5-9 класах, технології у 10-11 класах подаємо у табл. 1.

Таблиця 1

Поетапна підготовка вчителя до уроків (занять) за видами діяльності вчителя

№ з/п	Види діяльності вчителя	Навчально-методичне забезпечення для виду діяльності вчителя
1.	Формулювання теми уроку (заняття)	Календарно-тематичне планування
2.	Формулювання навчальної, розвиваючої, виховної мети уроку (заняття)	Програма з трудового навчання. Методика викладання предмету, методичні рекомендації.
3.	Підбір навчального, розвивального, виховного матеріалу до теми	Програма, підручник, методичні рекомендації, довідкові, енциклопедичні матеріали
4.	Визначення структури обраного типу уроку (заняття)	Методика викладання предмету. Методичні рекомендації
5.	Визначення прийомів і методів для всіх етапів уроку, заняття	Методика викладання предмету. Методичні рекомендації для проведення уроків (занять).
6.	Підготовка дидактичних засобів і	Методика викладання предмету.

	матеріалів	Методичні рекомендації для проведення уроків, занять. Практикум роботи в майстернях.
7.	Визначення форми контролю і оцінки знань, умінь, навичок, компетентностей	Методика викладання предмету. Методичні рекомендації для проведення уроків (занять)
8.	Планування розподілу часу, необхідного для проходження всіх етапів уроку (заняття)	Методика викладання предмету. Методичні рекомендації для проведення уроків (занять)
9.	Складання плану-конспекту уроку, заняття	Програма, підручник, Методика викладання предмету. Методичні рекомендації для проведення уроків (занять)
10.	Перевірка готовності документації вчителя для проведення уроку (заняття)	Календарно-тематичне планування, Методика викладання предмету. Методичні рекомендації для проведення уроків (занять). План-конспекти уроків (занять).

Основною формою документування підготовки вчителя до уроку, заняття є план-конспект уроку (заняття). Поурочний план-конспект розробляється за структурою уроку, заняття, що має від 2 до 6 годин, відповідно до обраного вчителем типу уроку (див. табл. 2.) зі змістом виду діяльності вчителя та учнів, переліком методів та прийомів роботи на різних його етапах.

Таблиця 2

Види діяльності учителя

за структурою уроку, відповідно до обраного вчителем типу уроку

Етап і урок	Урок формування нових знань	Урок застосування та формування нових вмінь і навичок	Урок узагальнення та систематизації знань, умінь, навичок	Урок перевірки знань, умінь і навичок	Комбінований урок
Визначення уроку	Сформувати уявлення про ...; знання про ...; учити виявляти зв'язки між ...; розвивати вміння аналізувати, порівнювати, робити висновки	Забезпечити формування таких умінь і навичок, як ...; показати (встановити) можливості їх	Систематизувати і узагальнити знання про ...; продовжити розвивати вміння ... і формувати навички ...	Перевірити: 1) рівень засвоєння матеріалу ...; 2) рівень осмисленості знань (пояснення змісту)	Сформувати уявлення про ...; знання про ...; учити встановлювати зв'язки між ...; розвивати вміння
Актуалізація уроку	Повідомлення теми і мети уроку, ознайомлення з коротким змістом нового матеріалу; встановлення деяких залежностей і зв'язків між елементами	Повідомлення теми і мети уроку; актуалізація і корекція основних питань теми; мотивація	Повідомлення теми і мети уроку; відтворення та корекція основних опорних знань про основні явища,	Повідомлення теми, мети і завдань уроку; мотивація вміння школярів (яке значення мають знання та вміння з	Повідомлення мети і завдань уроку; перевірка сформованості знань основних понять, законів,
Основна (20-22)	Пояснення фактичного матеріалу; встановлення зв'язків і залежностей між елементами матеріалу; встановлення зв'язків і залежностей між	Актуалізація знань, які лежать в основі вміння (мотиваційні вправи); ознайомлення зі змістом уміння,	Узагальнення та систематизація знань основних понять, явищ, закономірностей; знань та набутих	Перевірка знань фактичного матеріалу; перевірка вміння узагальнювати, порівнювати, робити	Пояснення фактичного матеріалу; первинне застосування нових знань (тренувальні вправи); самостійна

Домашнє Узагальнення, систе-	Повторення та систематизація основних положень теми; пояснення домашнього завдання, необхідних для його виконання знань і умінь; виконання творчих завдань учнями, які цікавляться темою, предметом	Повторення основних фактів, понять, правил теми, які лежать в основі формування необхідних умінь; пояснення та коментування домашнього завдання	Підбиття підсумків роботи на уроці; коментування домашнього завдання	Аналіз та оцінка роботи на уроці учнів, класу в цілому; домашнє завдання: що необхідно повторити, щоб усунути прогалини в знаннях вивченої теми та для засвоєння нової теми	Підбиття підсумків роботи на уроці; домашнє завдання: що треба вивчити, про що мати уявлення, для бажаних — творчі, проблемні завдання
------------------------------	---	---	--	---	--